

Az ODR egy tagkönyvtár szemszögéből

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Zenei Gyűjteménye

Az első magyarországi zenei könyvtár 1836-ban alakult Hangászegyleti Zenede, majd Nemzeti Zenede néven. Ez a könyvtár a jogelődje a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola könyvtárának. 1875-ben a Zeneakadémia megalapításával második zenei gyűjteményünk alapjait is megteremtették. A következő jeles dátum 1924, ekkor alakult meg az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtára. A Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára mint második nemzeti könyvtárunk is jelentős zeneműtárral rendelkezik (1952).

A Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének Könyvtára 1962-től működik. Az 1960-as években és a '70-es évek elején sorra alakultak a megyei és városi könyvtárak zenei részlegei. A főváros zenei életéből hiányzott egy mindenki számára korlátozás nélkül hozzáférhető kölcsönkönyvtár, mely a hivatásos muzikusok és a zene iránt érdeklődők, zenekedvelők igényeit egyaránt ki tudja elégíteni. Részben ezt a feladatot látta el az 1956-ban alapított Állami Gorkij Könyvtár Zeneműtára (ma Országos Idegennyelvű Könyvtár), és ezt hivatott szolgálni a FSZEK Zenei Gyűjteménye.

A zenei könyvtárak kialakulásával párhuzamosan létrejöttek a zenei könyvtáros szervezetek. Egy kiemelkedő szervező egyéniség, *dr. Pethes Iván* nevéhez fűződik a hazai és a nemzetközi tevékenység alapjainak lerakása. 1970-ben alakult meg a Magyar Könyvtárosok Egyesületén belül a Zenei Szekció.

1971-ben minisztériumi támogatással létrejön a Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége (AIBM) Magyar Nemzeti Bizottsága. A nemzetközi szervezetben több ciklusban töltöttek be al-

elnöki tisztelet magyar kollégák (*Pethes Iván* és *Kárpáti János*).

A FSZEK Zenei Gyűjteményének történetét három fontos dátum határozza meg:

1. 1964. május 30-án nyitás a Fehérhajó utca 5. szám alatt.

2. 1982-ben alapterület-bővülés, ami lehetővé tette egy új szolgáltatás, a zenehallgatás bevezetését.

3. 1998. október 13-án nyitás az Ötpacsirta u. 4. sz. alatti Pálffy-palotában.

A fenti események a gyűjtőkör alakulásában, a szolgáltatások megfogalmazásában és bővítésében is fontos szerepet játszottak. A Zenei Gyűjtemény fennállásának lassan negyvenéves tapasztalatai igazolták *Szalai Ágnes*nek, a könyvtár megteremtőjének koncepcióját, aki szakértői tanácsadó testület bevonásával és a nemzetközi szakirodalom figyelembevételével formálta a gyűjteményt. A közművelődési és szakkönyvtári feladatok ellátása érdekében minden zenetörténeti korszak zeneirodalma és zenei szakirodalma, minden jelentős zeneszerzői életmű, minden nép és minden földrajzi terület zenéje helyet kap a gyűjteményben.

A Pálffy-palotába költözés a zenei könyvtár olvasói, használói és természetesen munkatársai számára is új lehetőségeket biztosított. A gyűjtőköri elvek kiszélesítésében a felhasználók igényeinek sokrétűségéhez alkalmazkodtunk. Az olvasók körének differenciálódása az óhajok szaporodását hozta magával. Az új kihívásokra a gyűjtőkör tartalmi bővítésével reagáltunk. Az utóbbi években kottatárunkat és hangtárunkat jelentősen gyarapítottuk népzenei és dzsessz darabokkal, és igyekszünk beszerezni az operett és a musical klasszikusait is. A könnyűzene iránt érdeklődők igényeit a szomszédos palotában, a Központi Könyvtár épületében elhelyezett Médiatár elégíti ki.

Komplex gyűjtemény kialakítására törekszünk, azaz a tárgykörbe tartozó valamennyi dokumentumtípust igyekszünk beszerezni.

Állományunk legnagyobb részét a 47 ezer *kotta* teszi ki. Ennek a legfőbb oka az, hogy olvasóink jelentős része aktív muzsikus (kutató, előadóművész, zenetanár, zeneiskolai növendék), de a zenével csupán érdeklődésből foglalkozó olvasóinknak is felkínáljuk a kottával való zenehallgatás lehetőségét. A tanulmányaikban a haladó szintet elért zeneiskolásoknak és a hangszerjáték művészi fokán álló zenészeknek, zenetanároknak, valamint a műkedvelő olvasóknak egyaránt széles választékot kínálunk. Kottatárunkban színpadi és egyházi zenét, vokális, szóló és kamaradarabokat, valamint hangszeres műveket egyaránt meg lehet találni, partitúrák, zongorakivonatok vagy szólamanyagok formájában.

A zenekari művekből csak partitúrát tartunk, a verseny- és kamaraművekből partitúrát és szólamanyagot is. Nagyon keresettek az egyházi zene hangszeres és vokális műfajai: orgonaművek, misék, oratóriumok, passiók, különböző vallások liturgikus és népénekei, szertartáskönyvek stb.

Őrzünk népzenei kottákat, eredeti gyűjtéseket és feldolgozásokat egyaránt. Vannak olyan kottáink, amelyek csak helyben használhatók. Ezeknek részleteiből másolat készíthető, a szerzői jogi törvény figyelembevételével. Ide tartoznak például a szerzői összkiadások, valamint a középkor és a reneszánsz eddig kiadatlan műveit elsőként megjelentető Corpus Mensurabilis Musicae sorozat kötetei.

A mintegy 22 ezer kötetből álló *könyvtárlomány* gerincét a zene művek alkotóiról és előadóiról szóló munkák, a zenetörténet általános és országonkénti összefoglalásai, a hangszerekről, megszólaltatásuk technikájáról szóló művek, zene tudományi sorozatok alkotják.

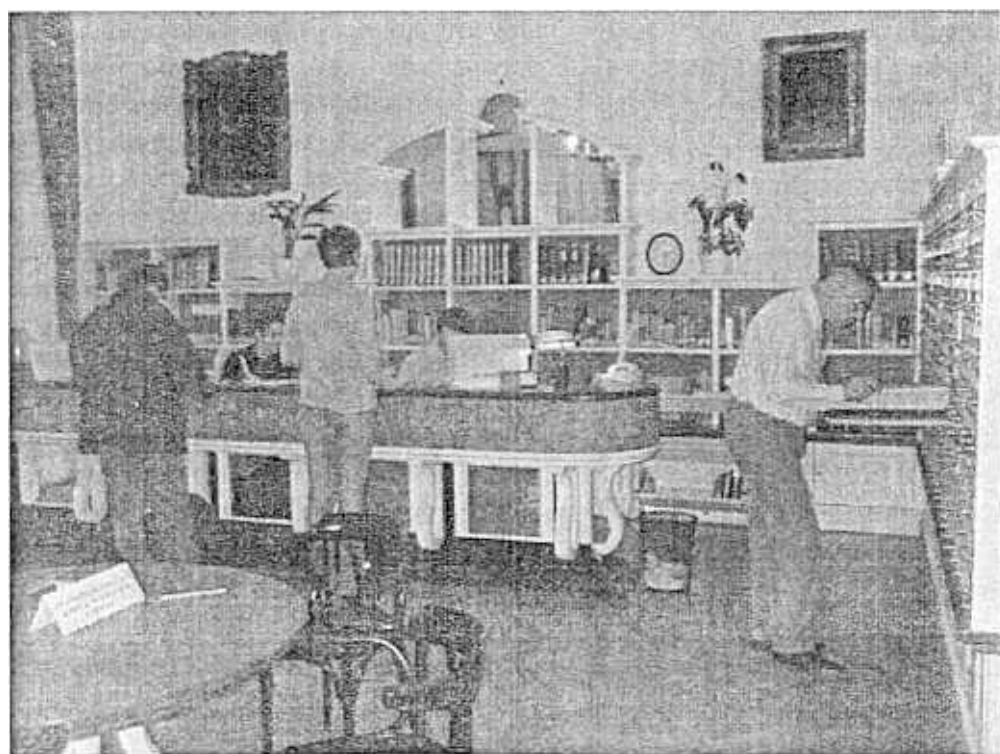
Gyűjtünk zene pedagógiai, zeneelméleti, zenefilozófiai, zeneesztétikai, zeneszociológiai munkákat, népzenei szakirodalmat, valamint a zene és más művészeti, il-

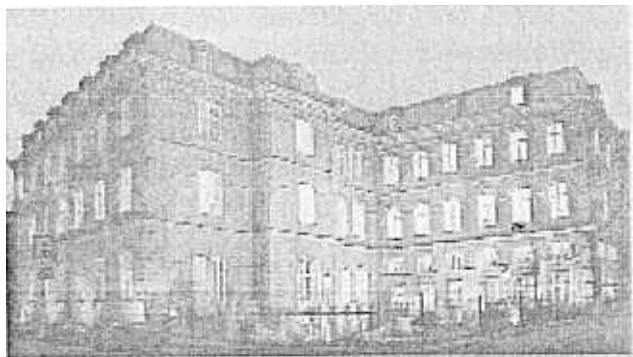

letve tudományágak kapcsolattól szóló műveket. Könyvanyagunk hatvan százalékban idegen – főként angol, német, francia és olasz – nyelvű irodalmat tartalmaz.

Az érdeklődők 30 magyar és 23 külföldi *folyóirat* friss

és régi évfolyamaihoz férhetnek hozzá. *Hangfelvételeink* (nyolcezer LP, tízezer CD) beszerzésénél elsősorban arra törekszünk, hogy a zenetörténeti szempontból fontos művek felvételeit megtalálják nálunk. Lényeges szempont, hogy különféle előadói felfogásban is beszerezzük a műveket, azaz többféle interpretációban, több felvételen. Gyűjtjük az operák, balettek, oratóriumok, zenekari művek, kamarazenei darabok, dalok és kórusok, szólóhangszerre írt előadási darabok hangfelvételeit. 1998-ban új szolgáltatásként bevezettük a CD-kölcsönzést, ezért a lemezekből két példányt vásárolunk, egyet helyben használatra, egyet pedig kölcsönzésre.

Igen népszerűek az operaelőadásokról, balettektről, zeneszerzők, előadóművészek munkásságáról szóló portréfilmjeink, a hangversenyeket tartalmazó *videofelvételeink* (hatszáz van belőlük).

Néhány *multimédia kiadványunk* is van, ezek egy-egy zeneszerzőt, zenetörténeti korszakot bemutató összeállítások.

A gyűjtemény kialakításánál elsősorban arra törekedtünk, hogy az alapvető munkákat szerezzük be. De található itt néhány értékes kiadvány is. Olvasótermünk büszkeségei: a könyvészeti és szakmai szempontból egyaránt ritkaságnak számító Fétis-féle életrajzi lexikon és bibliográfia (Fétis, F. J.: *Bibliographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique. 1866–1881.*), vagy J.G. Walter munkájának fakszimiléje (*Musikalisches Lexikon oder musikalische Bibliothek*), ami először 1732-ben jelent meg. A zenetörténet képekben (*Musikgeschichte in Bildern*) címmel megjelenő sorozat egyes kötetei anyagukat egy zenetörténeti korszak vagy egy földrajzi hely szempontjából tárgyalják. Védett régiségeink egyike Rousseau vokális műveinek gyűjteményes kiadása 1781-ből.

Néhány kortárs zeneszerző egy-egy kéziratát gyűjteményünk őrzi.

A népzeneben tudományos kutatómunkát végzők nélkülözhetetlen segédeszközei az UNESCO által kiadott népzenei sorozat lemezei. A régi zene iránt érdeklődők gyakran hallgatják az Archiv Produktion, *Das alte Werk* sorozat tagjait.

Hangfelvételekből is gyűjtjük az összkiadásokat, például Beethoven és Brahms teljes jubileumi kiadása, Ligeti György művei. Olvasói igényeknek tettünk eleget a különböző előadóművészek életművét bemutató sorozatok gyűjtésével (Horowitz, Stern, Gould). Különböző előadói felfogásban is beszerzünk műveket, erre szép példa Bartók *A kékszakállú herceg* című művé-

nek nyolc különböző felvétele. Ötven eredeti japán népzenei és kortárs zenét tartalmazó CD is gazdagítja választékunkat.

Feltárás

A zenei könyvtár a kezdetektől nagyon fontosnak tartotta a sokrétű feltárást, ezt tükrözte a sokszempontú cédulakatalógus-rendszer. A dokumentumok gépi feltárását 1995-ben kezdtük a Textar könyvtári számítógépes rendszerben, majd áttértünk a TextLib, 2000-től pedig a Corvina integrált adatbázis-kezelő rendszer használatára. Kóruskotta adatbázisunk ma is Textarban van, külön adatbázisként. 1996-ban kezdtük meg a könyvadatbázis építését, ez az adatbázis teljes, megtalálható benne minden könyv a szabványoknak megfelelő mélységű leírással.

1999-től a CD-ket, videókat, multimédia kiadványokat, 2000-től a kottákat is a számítógépes adatbázis segítségével dolgozzuk fel.

A kották és a hangfelvételek retrospektív katalóguskonverziójára még nem futotta energiánkból. Minden kölcsönözhető kotta és CD megtalálható az adatbázisban, de csak rövid leírás formájában. Ezért a hagyományos kotta- és hangfelvétel-katalógus még mindig fontos tájékoztató eszközünk.

A Zenei Gyűjtemény megalakulása óta szoros kapcsolatban áll a zenei szakkönyvtárakkal és a zenei állománnyal rendelkező közkönyvtárakkal. Aktív résztvevője a könyvtárközi kölcsönzésnek. A mai napig érkeznek a kérések hagyományos kéréslapon, levél, telefon és e-mail formájában. Ez a folyamatos együttműködés természetes úton vezetett az ODR-ben való részvételhez.

A Zenei Gyűjtemény elérhetősége:

Webcím: www.fszek.hu

Levélcím: 1088 Budapest, Ötpacsirta u. 4.

Telefon – kölcsönzés: (1) 411-5011

könyvtárközi kölcsönzés:

(1) 411-5000/5121 mellék

Fax: (1) 411-5010

E-mail: zene@fszek.hu

zenei.konyvtarkozi@fszek.hu

Nyitva tartás:

hétfőn és csütörtökön 14-től 20 óráig

kedden, szerdán, pénteken és szombaton
10-től 16 óráig

Gócza Julianna
osztályvezető